

Nærings- og fiskeridepartementet
Postboks 8090 Dep.
0032 OSLO

Vår saksbehandler
Amund Johnsrud
+47 97 54 18 42

Vår dato
15.03.2024
Deres dato
21.02.2024

Vår referanse
24/00220-2
Deres referanse
24/658-1

Meld. St. gründere og oppstartsbedrifter. innspill fra Norges Bondelag

Norges Bondelag takker for muligheten til å komme med innspill til den planlagte stortingsmeldinga. Vi vil fokusere spesielt på muligheter og begrensninger for næringsutvikling og gründerskap i distrikta.

1. De viktigste utfordringene for gründere og oppstartsbedrifter som bør adresseres innenfor rammene i denne meldingen.

Generelt trengs det bedre kapitaltilgang for næringsvirksomhet i distriktskommunene. Det handler om tilskudd, garantier og gunstige lån. Behovet er der også ut over oppstartsfasen. Mange nyetablerte virksomheter møte økonomiske utfordringer i fasen etter den innledende, f.eks. behovet for likviditet, ofte nevnt som «kapitalgapet». Offentlige kapitalinstrumenter bør fornyes og tilpasses slik at de kan avhjelpe nye virksomheter også utover den innledende etableringsfasen

Risikokapital

Mangelen på investormiljøer og investorkapital er en betydelig hemsko for utviklinga i distrikta. I mange distriktskommuner er pantegrunnlaget derfor lavt grunnet et svakt eiendomsmarked. Det gjelder både for landbrukseiendommer og innenfor andre næringer. Da begrenses mulighetene til å framskaffe tilstrekkelig lånekapital, sjøl om driftsøkonomien i prosjektene er tilfredsstillende. I disse områdene er det et behov for risikoavlastning i form av offentlig toppfinansiering for å få til ei tilstrekkelig samla kapitalpakke. Innovasjon Norge ivaretar noe av dette, men det er fortsatt udekket behov.

Bygge bedre infrastruktur i hele landet

Det må være infrastruktur med tilstrekkelig kapasitet til å kunne utvikle ny næringsaktivitet og sikre markedsadgang over hele landet. Det gjelder transport, strømmnett, fiber, vann og avløp.

Vilt- og fiskeforvaltning

Det er et stort behov for å forenkle og samordne forvaltninga av vilt- og fiskeressursene, og få bedre tilrettelegging for næringsutvikling i utmark. Forvaltninga av både jaktbart vilt og ferskvassfisk bør ligge til Landbruks- og matdepartementet.

Bondelagets Servicekontor AS

Norges Bondelag

Postadresse: Postboks 9354 Grønland, 0135 OSLO, Tlf: 22 05 45 00
Besøksadresse: Landbrukets Hus, Hollendergata 5, 0190 OSLO
Bankkonto: 8101.05. 91392, **Org.nr.:** 985063001 MVA
bondelaget@bondelaget.no, www.bondelaget.no

Bankkonto: 8101.05.12891
Org.nr: 939678670

Næringsutvikling som formål i forvaltninga

Det er ei utfordring at mye av regelverket som påvirker lønnsomheten og utviklinga til bygdenæringene generelt ligger under departement som ikke primært tenker næringsutvikling, eller har et smalere sektoransvar, blant annet FIN, KMD, KDD og SD.

Prissetting av egne produkter og tjenester

Det er behov for å bygge mer kompetanse hos mange næringsutøvere til å ta riktig pris i de aktuelle markedene, og til å verdsette eget produkt/leveranser riktig.

2. Forslag til tiltak med begrunnelser.

Det bør utvikles bedre og rimelige kapitalinstrumenter, som kan dekke behovet for fullfinansiering i de deler av landet der dette trengs. Dette gjelder både næringseiendommer og boliger.

Mentorordning.

Vi mener det er en målretta og god ordning at ny-etablerere tilbys avtale med en erfaren kollega om å være diskusjonspartner og rådgiver for en periode, f. eks for ett år. Innen landbruk og landbruksbasert næringsutvikling har vi gjort gode erfaringer med et slikt tilbud, og mener det har overføringsverdi til andre næringer: [Mentorordninga – ein veg til kunnskap](#)

Grunneierorganisering

For at bygdebaserte reiselivsbedrifter skal kunne utvikle reiselivsprodukter med basis i jakt og fiske, må det ligge en god grunneierorganisering og moderne forvaltning i bunn. Det trengs ressurser til å bistå grunneiere i å organisere og tilrettelegge produktene gjennom utmarkslag slik at de blir attraktive for ulike segmenter av sportsfiskere og jegere. Vi har mye kunnskap om hva som bør gjøres, blant annet ut fra tidligere satsinger på laksefiske og innlandsfiske.

Utforming av offentlig regelverk. Ta hensyn til små og mellomstore bedrifter (SMB)

[Regelrådets årsrapport for 2022](#) (side 16) viser at av alle forslag til nytt eller endra regelverk som påvirker næringslivet som blei sendt på høring i 2022, så har bare 12 prosent vurdert hensynet til små bedrifter. For å stimulere mer og bedre til gründerskap og nyetablering bør hensynet til SMB vektlegges sterkere i regelverksutforminga enn tilfellet er i dag.

Mattilsynet bør styrke sin veiledning til brukerne slik at de lettere kan møte kravene i regelverket tilsynet forvalter.

Dele opp anbud

Ofte er offentlige anbud så store at mange små og mellomstore bedrifter ekskluderes fra å konkurrere om dem. Innenfor landbruket gjelder dette for eksempel gårdsbruk som driver med Inn på tunet (velferdstjenester på gård) eller med produksjon og salg av lokalmat.

I mange tilfeller vil de små og mellomstore bedriftene som er aktuelle også være lokalisert i regionen der markedet er, derfor er det viktig å gjøre særlige tiltak som setter disse i stand til å konkurrere om leveranser til det offentlige. Dette kan skje ved å dele opp anbud og senke terskelverdier. Kommunene og etater bør også få styrka sin innkjøpskompetanse for å se mulighetene for å tilrettelegge for mer lokalt innkjøp av varer og tjenester.

Generering og formidling av kunnskap hos næringsutøvere. Det kan for eksempel skje gjennom kompetansenav og andre nettverk. Slike eksisterer for lokalmat, men bør styrkes ytterligere og kan etableres på andre områder, også.

Desentralisert utdannings- og kompetansetilbud

Yrkesfaga er spesielt viktig for distrikta, dette tilsier en økt satsing på yrkesfag både i videregående, og ikke minst på fagskolene. Siden fagskolene er praksisnære og yrkesretta har de stort potensiale for samarbeid med lokalt næringsliv, og de kan, på samme måte som høgskoler og universitet i distrikta inngå i kunnskapsklynger som virker attraktivt på potensielle gründere.

På videregående nivå kan små yrkesfaglige utdanninger som naturbruk og restaurant- og matfag bli sårbare. For mange 16-åringer vil stor avstand til studiestedet fort bli en terskel som gjør at de heller velger noe annet. Det er derfor viktig at disse studietilbudene ikke rasjonaliseres bort på grunn av lave søkertall. Yrkene de utdanner til er nemlig avgjørende for verdiskaping, nyskaping og arbeidsplasser over hele landet. For yrkesfaglige linjer med fagbrev som sluttkompetanse er det også avgjørende med et lokalt næringsliv med kapasitet til å ta imot lærlinger.

For å sikre mulighet til høyere utdanning og livslang læring også i distrikta må de høyere utdanningsinstitusjonene få et ansvar for å ha fleksible, lokale tilbud i sin region. Dette inkluderer praksisplasser for helsefagstudenter og andre aktuelle i distriktskommunene. Det er viktig å sikre et grønt utdanningstilbud, både innenfor miljø, energi, teknologi og økonomi, men også innenfor de tradisjonelle landbruksfagene. Det bør være stort potensiale for høykompetente grønne arbeidsplasser knytta til forvaltning av naturressursene i distrikta

Fjerne formuesskatt på arbeidende kapital

Oppstartsbedrifter med stort behov for kapital, men hvor inntjeninga først vil skje etter lang tid, kan oppleve utfordringer med å ha tilstrekkelig likviditet til å dekke formuesskatt. Her risikerer en å måtte tappe bedrifter for kapital kort tid etter oppstart, for å betale formuesskatten. Høy eierbeskatning bidrar også til at gründere opplever at det er tungt å få foretak økonomisk på fote.

Heve omsetningsgrensen for hva som kan inngå i jordbruksinntekta som biinntekter (annen næringsvirksomhet), fra dagens 30.000 kroner (denne har stått uendret i mange tiår). Beløpsgrensen på 30 000 kroner gjør at oppstart av tilleggsnæringer på gårdsbruk i dag veldig raskt gir økte kostnader i form av regnskapsfører tjenester. Beløpsgrensen kan med fordel knyttes til folketrygdens grunnbeløp (G), da denne reguleres årlig – eksempelvis til 2 G.

Fritak for merverdiavgift ved omsetning av jakt-/ fiskekort bør innføres også for private tjenestetilbydere. I dag er det fritak for merverdiavgift ved salg av jakt og fiske på statens grunn, Finnmarkseiendommen og bygdeallmenninger. Dette innebærer i praksis at det bare er private grunneiere som omfattes av avgiftsplikt for slik omsetning. Dette gir en urimelig konkurransevridende effekt i disfavør av private tilbydere, og er dårlig grunnlagt.

3. Andre temaer som anses som relevante

Landbruket er en bunnplanke i lokal- og regionaløkonomien i store deler av landet. Uten et oppegående landbruk vil mye av grunnlaget for nyskaping og innovasjon i andre næringer falle bort, fordi nødvendig infrastruktur av tjenesteproduksjon og småindustri ofte er basert på det lokale, stedegne landbruket. Svært mange gründerbedrifter i distrikts-Norge oppstår i grensesnittet mellom tradisjonelt landbruk, småindustri og teknologibedrifter. Landbrukets multiplikatoreffekter knyttet til verdiskaping og sysselsetting er derfor betydelige. Også nyskaping og innovasjoner i distrikta skjer i stor grad med basis i landbruksbasert virksomhet.

Dette viser betydningen av å satse på landbruket over hele landet, ikke bare for matproduksjonens del, men også som en viktig katalysator og basis for annen næringsutvikling i bygde-Norge.

Med vennlig hilsen

Elektronisk godkjent, uten underskrift

Mari C. Gjølstad

Amund Johnsrud